

En redigerad version av artikeln har publicerats i volymen Winsa, Birger 1996a Från Tornedalens finska till meän kieli. I Horn, Frank (red.) *Svenska språkets ställning i Finland och finska språkets ställning i Sverige*. Pp 138-158. Juridica Lapponica nr 14. Lapplands universitet. Rovaniemi.

Från tornedalsfinska till meänkieli

Birger Winsa

Finska institutionen

Stockholms universitet

106 91 Stockholm

I svenska Tornedalen har finska varit det dominerande språket ända från tidig medeltid. Nedre delen av Torne älvadal befolkades av västfinnar och karelare under 1100-talet (Winsa 1991). Fram till 1809 när gränsen mellan Sverige och Finland drogs längs Torne älvadal var kulturen enhetlig och homogen. Svenska språket hade liten inverkan ända fram till 1888 när de första statsskolorna inrättades där kravet för inrättandet av skolan var att undervisningen enbart skulle ske på svenska (Slunga 1965). Under de första decennierna av 1900-talet var reformen helt genomförd och finska fick inte användas som undervisningsspråk. I någon mån förekom det att man använde finskan som hjälpspråk. (Slunga 1965.) Redan under tidigt 1920-tal etablerades ett antal vandringsbibliotek i Tornedalen som endast fick innehålla god svensk litteratur (SOU 1921). Under de närmaste decennierna förbjöd man även biblioteket i Övertorneå att innehålla finskspråkig litteratur (Slunga 1965). Avsikten var förstås att minimera "risken" att de vuxna och skolbarnen skulle tillägna sig finskspråkig litteratur och få olust till att lära sig läsa och skriva på svenska. Finska skulle man således inte studera vare sig på eget bevåg eller i skolan. Ett argument för att inte tillåta finskundervisning var att befolkningen redan kunde finska och således inte behövde lära sig läsa och skriva på standardspråket (SOU 1921). Under slutet av 1930-talet fick tornedalingarna en mindre möjlighet att på frivilligt initiativ studera finska i de så kallade fortsättningskolorna, men skolformen upphörde redan kring 1940 då folkskolan blev 7-årig. Finska som ämne i gymnasiet infördes dock formellt under 1930-talet, men i praktiken var det först 1955 som den regeln trädde i kraft. 1957 upphävdes det lokalt inrättade förbudet att tala finska på rasterna, trots att ett stort antal elever inte hade kunnat tala något annat språk (Hansegård 1968; Wande & Winsa). Under början av 1960-talet förbättrades möjligheterna till att tillägna sig läs- och skrivkunnighet i finska. Men den som valde finska i högstadiet uteslöt sig samtidigt från möjligheten till senare gymnasiestudier. Det var egentligen först 1970 som det blev möjligt att läsa finska i grundskolan. Därefter har deltagarantalet i hemspråksundervisningen stigit till ca 1500-1900 elever i de fem ursprungligen finskspråkiga kommunerna: Kiruna, Gällivare, Pajala, Övertorneå och Haparanda. (Slunga & Heikkilä 1989; SCB 1988-94.)

Under detta sekel fram till de senaste decennierna hade det uppkommit en mycket distinkt funktionsfördelning mellan svenska och finska. Svenska var i det närmaste enbart använt som ett

officiellt språk, medan finskan brukades som hemspråk och i traditionella näringar. Finskan var bokstavligen förbjuden i flera officiella sammanhang och hade därmed låg status. Endast det religiösa språket hade finska som officiellt språk, i synnerhet den laestadianska rörelsen som hade stark lokalförankring genom lekmannapredikanter. Efter 1960-talet har denna uppdelning och inställning till finskan börjat brytas upp. Ungdomar födda under sent 60-tal och senare behärskar oftast inte aktiv finska och talar framförallt svenska både i det offentliga som i det privata. Finskan har t o m börjat förlora sin givna dominans i religiösa sammankomster, delvis pga att ungdomarna till stor del är sekulariserade, men även pga att den nuvarande äldre generationen inte längre känner sig främmande för högmässor på svenska. En ytterligare orsak är att de laestadianska bönenöten i hemmen upphör i en allt snabbare takt, påskyndade av de allt färre religiösa som kan läsa på finska. (Winsa u utg.)

Under sent 1950-tal började en majoritet av tornedalska föräldrar tala enbart svenska med sina barn (Kenttä & Weinz 1968). Denna process sammanföll med att åskilliga tornedalingar bytte bort sitt finska efternamn mot en svensk variant (Sandström 1991), i synnerhet om de lämnade den finskspråkiga bygden. Detta var delvis till för att ingen skulle igenkänna från vilken landsända man kom från, men mycket ofta var orsaken rent rationell. Det var svårare att få jobb om man hade ett finskt efternamn. Under detta decennium började även rationaliseringen av jordbruk och skogsbruk medföra att ett stort antal arbetstillfällen upphörde och ungdomarna blev därför arbetslösa efter skolan. Samtidigt blev arbetskraftsbehovet stort i södra Sverige, malmfälten och städer i allmänhet. Tornedalsfinskan som var och är starkt bunden till den lokala kontexten och de lokala näringarna började få en snabbt ökande mängd av svenska lånord i de nya yrkesgrenarna. Därigenom började även själva språket förlora sin givna kontextbundna bas. Tornedalsfinskan har aldrig varit ett allmänt använt analytiskt instrument, men framförallt som ett praktiskt redskap i starkt kontextbunden tankeverksamhet.

Under 1960-talet ökade intresset för språkliga minoriteter i de flesta västeuropeiska länder. Även tornedalingarna blev föremål för nyfikna lingvister och pedagoger som ville undersöka de språksociologiska förhållandena i det kulturellt avskilda området. Mycket snabbt konstaterade flera lingvister med mycket bristfälliga metoder att befolkningen till stor del var halvspråkig, att de inte kunde vara sig svenska eller finska på ett från en enspråkigs perspektiv acceptabelt sätt (Jaakkola 1969). Ja, de fick representera själva arketyper för halvspråkighet, eftersom termen skapades för att beteckna tornedalingarnas språkliga färdighet (Hansegård 1968). Deras finska ansågs visserligen vara spontan och känslomässig, men utarmad i ordförrådet pga de ymnigt förekommande svenska lånorden. Svenskan var deras intellektuella instrument, men mycket undermålig och jämfördes med en skådespelares inlärd språkliga manér. Pedagoger bekräftade hypotesen genom att visa att enspråkiga tornedalingar lyckades bättre i skolan än tvåspråkiga som generellt hade sämre skolframgångar t o m i ämnen som matematik (Björkquist & Henrysson 1963; Henrysson & Ljung 1967; Rönmark & Wikström 1980). Tornedalingarna lärde sig att antingen lär man barnen ett fullvärdigt språk eller två halvspråk. Denna attityd harmonierade väl med befolkningens egen inställning till finskan som enbart hade varit muntligt talspråk under 9 sekler - bortsett från några årtionden av undervisning på finska - och var avsevärt avvikande från standardfinskan. Tornedalingen upplevde sig som en gäst i Finland och främling i Sverige, så som det tornedalska talesättet låter. Ingen språkmiljö utanför språkområdet var riktigt hemtam. Men fick man använda tornedalsfinskan som huvudspråk och låna in svenska termer när så behövdes var hemkänslan påtaglig.

Den svaga kollektiva identiteten speglades inte bara i svaga skolframgångar, utan även ute i arbetslivet. Svenska Tornedalen har generellt genomgått en högre utvandring än motsvarande områden på finska sidan om gränsälven, trots att arbetslösheten har varit minst lika hög på den finska sidan. Under 1960-talet fann man att graden av arbetslöshet var förbunden till graden av språkfärdigheter i svenska. Ju mindre finska man behärskade desto mindre arbetslöshet i

gruppen. Benägenheten till att flytta korresponderade likaså med graden av kunskaper i svenska. (Jaakkola 1969.) Således ledde den svaga kollektiva identiteten till passivitet, handlingsförlamning och svag ekonomisk utveckling.

I attityder till tornedalsfinska och svenska fann man att hela området hade en mycket låg värdering av både sin svenska och finska. Samma attityder återspeglades i länsstaden Luleå (Cullblom 1978.) Standardfinska hade högre prestige än tornedalsfinskan. Knappast någon ville hävda att tornedalsfinskan kunde anses som ett eget språk. Mindre än 10% ville att finska skulle vara ett obligatoriskt ämne i grundskolan. (Kenttä & Weinz 1968.)

Den under decennier tillämpade språkpolitiken tog ordentlig fart under slutet av 60-talet och senare. Under 1970-talet började finskan försvinna från grundskolans lägsta klasser i de flesta mindre byarna (Slunga & Heikkilä 1989; Winsa u utg). I större samhällen som Övertorneå hade den varit i kraftigt avtagande redan under 1950-talet, men användes på skolgårdarna av elever inflyttade från byarna. Under 1980-talet kunde man inte längre höra finska i de lägsta klasserna och under slutet av 1980-talet försvann den även som talspråk från högstadiet. Tonåriga pojkar var den sista gruppen som ville lära sig språket, trots ett massivt motstånd från föräldrar och samhälle. Flickor och kvinnor i allmänhet insåg fortare språkets sociala effekter och lärde sig snabbt att förneka kunskaper i finska. (Winsa u utg.) Förrre landshövdingen Ragnar Lassinantti menade att man i Haparanda uppfattade enspråkighet som en klar merit bland tonåringar och åskilliga föräldrar. Språket som kollektiv och individuell identitetsmarkör är stark. Om individen anser sig skämmas för sitt tal så bör det innebära att han/hon har lägre självmedvetenhet och sämre förmåga till att hävda sig i skola och samhällsliv.

Det började dock att blåsa nya vindar med de sista generationerna som hade finska som sitt andra modersmål. I början av 1980-talet grundlades föreningen STR-T (Svenska Tornedalings Riksförbund - Tornionlaaksoalaiset) av tornedalingar som ville utveckla den lokala kulturens möjligheter. Standardfinskan ansågs i stigande grad vara en nackdel i hemspråksundervisningen och läns skolnämnden betonade redan under 1970-talet att man först bör lära skoleleverna det lokala språket innan man närmar sig standardfinskan. Under början av 80-talet blev därför termen tornedalsfinska eller 'vårt språk' (*meänkieli*) allmänt bland tornedalska lärare och aktivister. STR-T bidrog till denna idé och gick aktivt ut och krävde ett ökat stöd för tornedalsfinskan och har bl a kravet på obligatorisk undervisning i finska. Föreningen arbetar för att bevara och utveckla den tornedalska kulturen. I och med denna verksamhet och införandet av hemspråksundervisning fick den tidigare dialektala finskan status som ett eget språk och man började för första gången att undervisa på tornedalsfinska. Men STR-T fick i början motståndare både bland allmänheten och politiker. Till exempel försökte man få till stånd en dubbelskyltning av de ortnamn där både ett svenskt och finskt namn förekommer. Pajala kommuns politiker motsatte sig förslaget delvis på att finska ortnamn ansågs ge felaktiga associationer till entreprenörer som kan tänkas vilja bosätta sig i området. Kreativa sörmlänningar skulle möjligen sky ett område där ortnamnen skrivs så som de talas. I Övertorneå kommun är samiska eller finska gatunamn som utgår från traditionen fullkomligt otänkbara, en kommun som 1960 klagade i en remiss till en utredning om näringslivets utveckling att Norrbottens läns turistråd överhuvudtaget inte nämnde kommunen som en attraktiv turistort (SOU 1960). I en motion till kulturplan i Pajala kommun ville motionären att kommunen uttryckligen ger stöd till tornedalsfinskan. Kommunpolitikerna markerade dock motviljan genom att endast vilja stödja "Tornedalens kultur", för där ingick ju även finska och samiska. Ett av argumenten mot att särskilt stödja den ursprungliga kulturen var att man då även borde stödja valloner, enstaka norrmän och ryssar som var bosatta i området och inte minst enspråkiga svenskar. (Enligt muntliga uppgifter från tornedalska aktivister och ordföranden i Pajala kommuns kulturnämnd.) Med samma argumentering borde regeringen inte ge något särskilt stöd till den samiska kulturen. Allt ingår ju i svensk kultur.

Lokalradion som etablerades under slutet av 1950-talet började under 1980-talet att använda tornedalsfinska som mediespråk, mot den tidigare riksfinska varieteten. Trots stora förbättringar i resurser från en anställd producent till idag ca 4 har Pajala lokalradio mindre resurser än invandrarspråken. STR-T har önskemålet att man bör åtminstone ha likvärdiga förutsättningar som invandrarorganisationer och att tornedalingarna bör bli erkända som kulturell inhemsk minoritet.

Under slutet av 1980-talet bildades Tornedalens akademi, Academia Tornedaliensis av tornedalska aktivister. Dess uppgift är att verka på det kulturella planet och stödja utveckling av näringslivsverksamhet, samt att utveckla Nordkalottsamarbetet.

Samtidigt med STR-Ts etablering började skribenter att skriva på tornedalsfinska i tidningar och tidskrifter. Haparandabladet, som är Sveriges enda tvåspråkiga tidning sedan 1882, har alltid motarbetat varje försök till att stödja den egna läsekretsens behov. Den har varit en av de mest rabiata moståndarna till stöd för den egna lokala kulturen (Tenerz 1963). Under 1980-talet blev den dock trespråkig med en spalt på tornedalsfinska skriven av Matti Kenttä under pseudonymen Tuohmaan Pekka. Författaren Bengt Pohjanen blev några år senare hängiven det lokala språket och översatte t o m ett av evangelierna till tornedalsfinska. Han arbetar nu med en översättning av hela Nya Testamentet till tornedalsfinska. Översättningen av Johannesevangeliet utkom 1994.

Ett språk som inte får stöd av de offentliga institutionerna kan sällan hävdas i det offentliga ljuset och blir alltid tvingat till att vara ett informellt talspråk, oftast endast under en övergångsperiod innan det upphör. Detta medför alltid låg status för språket och det kollektiv som talar det. Efter att det blev tillåtet att i det offentliga tala och skriva på tornedalsfinska fick det som följeffekt att starkt kontextbunden nyskapande verksamhet gavs möjlighet till utlopp. Med kontextbunden verksamhet avses alla former där de lokala erfarenheterna och miljön används medvetet som spontan bas för verksamheten. Kontextbunden praxis står generellt i motsatsställning till medvetet överläggande och därmed kontextfri och analytisk verksamhet. Men givetvis är varje tankeverksamhet delar bägge formerna. Däremot kräver det kontextbundna tänkandet att man inte nedvärderar och undantränger den egna kulturen, något som en medveten analytisk aktivitet inte är lika beroende av. Under 1980-talet växte amatörteatern i Tornedalen från i det närmaste obefintlighet till kanske det mesta aktiva området i svensk landsbygd. Tidskrifter, böcker och musik utgavs på tornedalsfinska, samtidigt fick den tornedalska kulturen stor uppmärksamhet eftersom revitaliseringen av tornedalsfinskan uppfattades som en av de viktigaste faktorerna i denna process. I stort sett varje större by har en egen amatörteaterverksamhet. Under 1994 bildades den första amatörteatern för ungdomar i Pajala. Teaterverksamhet förekom även under 1950-talet, men den fick aldrig en stark genomslagskraft. Förmodligen till stor del pga att man då hade antingen standardsvenska eller standardfinska som scenspråk. Inget av dessa språk tillhör den spontant agerande personens kultur, utan är delar av en medveten förståelse. Svenskan i synnerhet var för många endast ett bristfälligt analytiskt språk där man inte kunde uttrycka vare sig vitsar eller känslor. Likaså var standardfinskan för avlägsen från den lokala varieteten. Idag använder man närapå precis det språk som var och en talar. I praktiken innebär det att ungdomar talar mest svenska, medan äldre talar både tornedalsfinska och svenska. Kodväxlingar och "halvspråkigt" användande av språken är snarare regel än undantag. I och med att man inte försöker försköna det offentliga talspråket på scenen tillåter man amatörskådespelaren att uttrycka sin personlighet, sociala miljö och erfarenheter genom det vardagliga språket. Vitsar, metaforer, kroppsspråk och förståelse kräver både av aktör och åskådare en spontan behärskning av språket. Framgångarna har medfört att amatörteatergrupper har framträtt både i Stockholm och Finland med sina uppsättningar, samtidigt som både enspråkiga och tvåspråkiga tornedalingar når framgångar med sina pjäser. Bengt Pohjanen och Mikael Niemi är de mest omskrivna författarna.

Samma krav på kontextbundenhet gäller förstås skriftspråken. Tornedalen har upp till det senaste decenniet inte haft knappt en enda finskspråkig författare, ingen framgångsrik i alla fall (Hansegård 1968; Jaakkola 1969; Isaksson & Westerberg 1980). Det förekommer enstaka svenskspråkiga författare. Framförallt Gunnar Kieri som försökt skildra sina språkliga vändor på skolgården. Men han fick aldrig möjlighet att gestalta sin barndom på det upplevda språket. Jämfört med Finland är den kulturella utarmningen enorm. (Winsa u utg.) Orsaken skall givetvis sökas i att befolkningen inte behärskade skriften i det lokala kulturbundna språket. Medan man i skolan lärde sig ett analytiskt och kontextfritt språk som distanserade omgivningen från språkbruket. Man såg på sin egen kultur med främmande glasögon.

Under de senaste åren har kravet på att införa tornedalsfinska i undervisningen vuxit sig till praktisk handling i en by. Tornedalsfinskan har de senaste åren införts som obligatoriskt ämne i en friskola i Pajala kommun. Språket har blivit en viktig positivt förstärkande identitetsmarkör. Det förekommer att barn säger sig skämmas för att de inte kan finska och att tonåringar har förbjudit sina fäder att tala svenska med dem, så att de får en liten möjlighet att lära sig finska.

Nuförtiden är det även vanligt att tornedalingar använder sig av sitt språk på vetenskapliga konferenser i Finland. Därtill har flera artiklar skrivna på tornedalsfinska blivit accepterade och publicerade i vetenskapliga tidskrifter (Winsa 1993, 1993b).

Den pågående språkliga revitaliseringen har förändrat den kollektiva inställningen och självuppfattningen. Det är uppenbart att den självmedvetna aktiviteten i Tornedalen under de senaste decenniet har sin orsak i attitydförändringen till tornedalsfinskan.

Attityder till det egna språket speglar den egna självuppfattningen. Följaktligen bör tornedalingarna ändra på inställningen till tornedalsfinska och sin svenska. Idag är det närmast omkastade åsikter i relation till 1960-talets studier. Rätt så många hävdar i intervjuer att tornedalsfinskan är det vackraste språket bland svenska och finska varieteter. Riksfinskan har stigit i värde i förhållande till svenska varieteter, men förlorat i prestige i förhållande till tornedalsfinskan. Ungefär hälften av befolkningen anser att tornedalsfinskan är ett eget språk som bör ges sitt rätta värde. Däremot finns det en kluvenhet till det egna språket. I det privata kan många äldre fortfarande anse sig vara halvspråkiga och ofta anser man att många skäms för sin finska brytning. En del tycker att det låter fruktansvärt att höra tornedalssvenska i tv och radio. Det finns dock en gemensam grundläggande attityd hos alla språkgrupper att skylla den egna varieteten i det offentliga (Loman 1974), om den inte råkar sammanfalla med standardvarieteteten och medelklassens offentliga tal. Det har dock uppkommit två block i Tornedalen. I Övertorneå kommun är ca 50% motståndare till ett synsätt där områdets lokala kultur betonas, medan ca 50% anser att man bör vara mer inriktad på att förbättra den sociala identiteten genom att arbeta för den egna lokala kulturen (Winsa 1993). Den uppdelningen i attityder torde vara relativt allmän över hela Tornedalen. Denna attityd hos en del tornedalingar kan vara orsaken till att tornedalska pojkar födda under slutet av 1960-talet eller början av 1970-talet, och således talar svenska flytande och har en svag receptiv finska, ändå till hög grad misslyckades i den militära inmönstringens IQ-tester. Norrbotten påvisade ett av landets lägsta siffror, och i synnerhet de finskspråkiga kommunerna (Idberger 1989). Om ungdomarna har en socialt nedärvd negativ inställning till det egna kollektivet, kan det förklara deras minskade förmåga till explicita resonemang.

Politiker har i alla tider försökt spegla den allmänna opinionen. Tornedalens politiker har ändå fram till de senaste åren varit genomgående likgiltiga, passiva eller direkt negativa till att arbeta för den lokala kulturen. Under hela 1900-talet har politiker, lärare, präster och Tornedalens medelklass i allmänhet ofta varit direkt aggressiva till varje försök till att stödja den kollektiva identitet som de själva och arbetarklassen innehade. Det medförde bl a att politiker som hade finska som sitt första språk inte var lika aktiva och framgångsrika i det offentliga som en

enspråkig tornedaling. (Jaakkola 1969.) Snabb assimilering var målet. Först efter fullkomlig assimilering ansågs man kunna börja arbeta för att utveckla den lokala kulturens möjligheter. Den politiken fick i det stora hela stöd från regering, riksdag och humanistisk forskning. Men eftersom politiker i allmänhet är pragmatiskt inriktade har det skett en vindkantring. Nuförtiden växer antalet motioner med krav på stöd för att förändra tornedalingarnas egen självbild. Men arbetet fortskrider långsamt. När Norrbottens turistindustri utreddes 1990 nämnde man flyktigt i ett par rader att den samiska kulturen kunde bidra till att göra länet attraktivt, men att turister i allmänhet inte visste mer om Norrbotten än att det fanns gott om natur. Man bidrog dock inte nämnvärt till att förändra den bilden. Utredningen, som omfattar 316 sidor om vad som behövs för att locka turister, lyckades undvika att nämna att det talas tornedalsfinska i en stor del av länet (SOU 1990:103). Tornedalens säregna kultur kunde bidra till att locka den nyfikne turisten som alltid söker det avvikande.

Finskan som första språk för tornedalingarna i allmänhet försvinner med de generationer som var födda under början av 1960-talet och tidigare. Nuförtiden förekommer finska på skolgårdarna endast i några byar närmast finska gränsen i norra delen av Pajala och delar av Kiruna kommun. Däremot finns det ett växande antal föräldrar som har börjat tala finska och svenska med barnen. Den procentuella andelen är dock liten.

Det torde finnas ett samband mellan en befolknings kollektiva självuppfattning och förmågan till nyskapande verksamhet, det må vara inom kultur eller övrig näringsverksamhet. Ju högre upplevd status ett språk har desto högre förmåga besitter individen till att medvetandegöra, avbilda, förändra och utveckla den individuella och samhälleliga situationen. Det bör därför vara möjligt att inom en snar framtid kunna mäta den förändrade kollektiva identiteten i minskad arbetslöshet och högre vilja till att ta personligt ansvar för den egna sociala situationen.

Redan 1976 införde man i regeringsformen utfästelsen att "etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att bibehålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas" (1 kap 2 p RF). Det torde vara uppenbart att tornedalingarna bildar en ursprunglig nationell minoritet.

Tornedalingarna kan på den historiska bakgrunden inte betraktas som en del av det homogena enspråkiga svenska samhället. I och med bildandet av STR-T och den mycket envetna kulturella aktiviteten, där man markerar sin särskildhet och de positiva effekter detta har för området som helhet, finns det ingen rationell anledning att negligera deras situation. Deras finska avviker kraftigt från standardfinskan. Totalt uppåt 21 vuxenromaner, barnböcker, poesi och översättningar är skrivna på tornedalsfinska och utgivna av STR-Ts eget förlag, Kaamos. En tidskrift på tornedalsfinska har utgivits under drygt 10 år. Lokalradion sänder ca 3,5 timmar/vecka på tornedalsfinska. Två lexikon är utarbetade och en språknämnd arbetar med att ta fram nya termer och en utarbetad grammatik. Varje år läser ca 1500 elever tornedalsfinska/finska som hemspråk i grundskolan (SCB). De första universitetskurserna i ämnet tornedalsfinska genomförs av finska institutionen vid Stockholms universitet. Academia Tornedaliensis har av utbildningsdepartementet givits rätt att ha universitetskurser i tornedalsfinska (DS 1994:97). Varieteten har i Finland blivit accepterad som ett eget språk. Även regeringen har erkänt tornedalingar, zigenare och samer som ursprungliga minoriteter i direktiven till hemspråksundervisning från 1985 (Heikkilä 1989). Det finns därför inte heller längre någon rationell bas för att hävda att varieteten endast är en dialekt av standardfinskan. Inte heller kan deras situation jämföras eller likställas med sverigefinnarnas på den historiska bakgrunden. Det har pågått en kontinuerlig invandring från Finland under flera sekler, men det är endast i Tornedalen där finskan bevarats som talspråk under åskilliga generationer. Det enda som återstår är att staten erkänner dem som en inhemska minoritet med särskilda rättigheter.

Trots denna faktiska situation har tornedalingarna som minoritet närapå inget som helst

ekonomiskt stöd eller officiellt erkännande från svenska staten. Fram till mitten av 1980-talet förekom det knappast att någon enda riksdagsman har värvat för den tornedalsfinska kulturen. Men därefter har tio motioner som krävt ekonomiskt stöd till tornedalska kulturföreningar, ett erkännande av minoriteten, inrättande av professur i tornedalsfinska, forskare i tornedalsfinska vid norrländska arkiv, och ökat stöd till lokalradion i Pajala behandlats av riksdagens kulturutskott. (Poromaa *et al.* 1984/85; Lestander 1986/87: Kr 204; Poromaa 1986/87: Kr 224, 1988/89: Kr 278, 1989/90: Kr 289, 1989/90: Kr 331, 1990/91: Kr 319, 1991/92: Kr 236; Poromaa & Hedkvist Petersen 1992/93: Kr 235; Bergdahl 1992/93: Kr 236.) Utskottet nämner att diskrimineringsombudsmannen, DO, anser att tornedalingarna utgör en etnisk minoritet i Sverige. Men varje motion har avstyrkts av utskottet. Kulturutskottet anser att tornedalingarna är en "ursprunglig inhemsk befolkning" och kan därför inte anses utgöra en minoritet. (t ex Kulturutskottets betänkande KrU 1987/88:4, 1989/90:KrU8, 1990/91:KrU3, 1991/92:KrU8, 1992/93:KrU3, 1993/94:KrU6.) Kulturutskottet redovisar inte att tornedalingarna faktiskt har inofficiellt blivit erkända som språklig och ursprunglig minoritet av svenska regeringar i åtminstone två propositioner (Prop 1975:26, 14; 1985/86:98, 17) och i en statlig invandrarutredning (SOU 1974:69). Vidare har Sverige meddelat till Europarådet att det finns två språkliga minoriteter i landet, nämligen samer och tornedalsfinnar (Europarådet). Riksdagen har dock röstat för kulturutskottets förslag. Därmed har man infört en ny definition på termen minoritet. Samer bör inte heller rymmas i denna definition, och då återstår endast invandrare. Men de kan ju inte bilda en minoritet eftersom de är en grupp invandrare? Enligt internationell definition är det endast samer och tornedalingar som otvivelaktigt bildar ursprungliga minoriteter i Sverige (t ex Myntti 1990). Inget parti har ställt sig bakom de enskilda motionärerna där en socialdemokrat från Kiruna har varit den flitigaste motionären. Majoriteten av Norrbottens riksdagsmän har förhållit sig passiva och avvaktande. De sverigefinska riksdagsrepresentanterna har aldrig tillkännagivit stöd för tornedalingarna i en enda motion som direkt berör stöd för tornedalsfinskan. De senaste motionerna som berör finskan berör endast en finska och sammanför tornedalingarna med sverigefinnarna (Davidson 1994/95:Ub4; Bohlin & Vallius 1994/95:Ub5; Carlgren 1994/95:Ub6). Överhuvudtaget nämns inte tornedalingarna. Det torde vara uppenbart för alla sverigefinnar och tornedalingar att det är fråga om två separata grupper!

Däremot har sverigefinnarna i en mängd motioner krävt att finskan skall erkännas som ett inhemskt minoritetsspråk och återoppat tornedalsbefolkningen som exempel på den urgamla finska bosättningen (t ex Tammenoksa 1990/91; Rulander 1991/92). Denna linje är också den huvudsakliga inriktningen i regeringens skrivelse från 1994 (DS 1994:97; Rskr 1994/95:1). STR-Ts arbete, författare, musiker, amatörteatergrupper etc från Tornedalen nämns överhuvudtaget inte när finskans nuläge beskrivs i regeringens skrivelse. Däremot tar man med Tornedalen och tornedalsfinskan i det historiska perspektivet. Den okunnige läsaren får intrycket av att det endast finns en finsktalande grupp i Sverige och inte två grupper med diametralt olika historisk bakgrund. Tornedalingarna har bott i landet under ca 900 år och har alltid talat finska. Medan den sverigefinska gruppen oftast är definierad som invandrare. Invandring från Finland har pågått oupphörligen under åtskilliga århundraden, men frånsatt Tornedalen har dessa finska invandrare alltid blivit fullkomligt assimilerade enligt tre generationers regeln. I Värmland och Dalarna har det dock i det historiska perspektivet funnits finsktalande minoriteter.

Den senaste regeringsskrivelsen och utredningen föreslår en särställning för finskan i Sverige som ett inhemskt språk, men föreslår fortfarande inte att tornedalingarna skall bli erkända som en ursprunglig minoritet, eller att deras situation **inte** går att jämföras med invandrare; tornedalingarnas nuvarande situation diskuteras inte (DS 1994:97; Rskr 1994/95:1). Även neutrala forskare noterar att regeringsskrivelsen inte separerar tornedalingarna från sverigefinnarna (Spiliopoulou 1995).

STR-Ts frågor och krav behandlas av svenska regeringen i stort sett på samma sätt som vilken

annan kulturell organisation, men får inte stöd för löpande kostnader från någon statlig fond. I och med frånvaron av någon särbehandling i modern tid så medför det att invandrare har bättre kulturellt stöd än en inhemsk minoritet. Det vore en avsevärd fördel för tornedalingarna om de skulle få samma ekonomiska stöd som t ex sverigefinnar och assyrier har. Det skulle t ex innebära i praktiken att man skulle behöva tredubbla antalet lokalradioreportrar i Pajala och att en språknämnd skulle kunna bildas med åtminstone en anställd. Därtill delar t ex kulturministeriet årligen ut ca 21 miljoner till invandrarorganisationer. Tornedalingarna anses inte vara vare sig invandrare eller minoritet och får därför inte en enda krona ur detta anslag, trots att en mängd förarbeten, utredningar och regeringspropositioner till förordningarna till stöd av invandrarorganisationer inkluderar inhemska minoriteter i termen invandrare (jfr Prop 1975:26, 23, 1984/85:141, 43, 1985/86:98, 134). Den senaste offentliga utredningen om kulturell mångfald föreslår att man skall stödja tornedalsfinskan, men att den bör betecknas som en variant av standardfinskan (SOU 1983:57). Utredningens förslag är redan inaktuella och en orsak till att man sammanbinder invandrare med inhemska minoriteter. Regeringens inställning är tyvärr själv motsägande, orättvis och avvaktande. Ibland är tornedalingarna invandrare, ibland inhemsk minoritet och ibland ursprunglig befolkning, dvs svenska medborgare utan behov av något särskilt stöd. I och med vägran att erkänna tornedalingarna som en inhemsk minoritet så bryter regeringen mot grundlagen om att minoriteters kulturliv bör främjas och intar därmed en negativt diskriminerande hållning genombot tornedalingarna.

Samerna har efter århundraden av ett mycket långtgående förtryck blivit erkända som en ursprunglig etnisk minoritet (t ex SOU 1990:91). Som ett stöd för det särskilda kulturstödet återoppar utredningen Europarådets mycket långtgående konvention till stöd för språkliga och etniska minoriteter inom EU, den så kallade Europarådskonventionen (Euro Charter; SOU 1990:91; EC-document 1986). Sverige skulle i denna fråga söka anpassning till EUs intentioner. Men Svenska staten är dock ett av de länder i Västeuropa som inte undertecknat Europarådets konvention om särskilt stöd till regionala och minoritetsspråk. Den senaste utredningen om finskans ställning i Sverige undviker problemet (FIS 1993; DS 1994:97). Det senaste ramavtalet från Europarådet utkom 1994 och behandlar generellt minoriteters rättigheter (FC 1994). Konventionen är dock svag i detaljerna. Minoritetsfrågor är dock i allmänhet mycket högt uppe på dagordningen i Europarådet (EC 1994).

Samerna har sedan länge haft ett omfattande ekonomiskt stöd inom en rad kulturella områden som tv, radio, bokutgivning, språkverksamhet, tolkutbildning etc. Om tornedalingarna skulle kräva likvärdigt stöd som samerna så skulle det t ex innebära ca 50 anställda på lokalradion i Pajala och en mycket omfattande kulturell verksamhet, med bl a ett institut för tornedalsfinsk kultur. Samerna får bl a årligen 10,5 miljoner i stöd från kulturdepartementet (*Kulturutskottets betänkande* 1993/94:KrU19).

Den fortsatta orättvisa behandlingen av tornedalingarnas situation kan endast förklaras utifrån det historiska perspektivet. Det är endast ett ytterligare led i den tradition som påbörjades 1888, när de i praktiken förbjöds att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål.

Under 1995 arbetar dock STR-T tillsammans med representanter för samerna och sverigefinnarna med att få medlemskap i The European Bureau for Lesser Used Languages. STR-T söker nå medlemskap i EBLUL före nyåret 1996. Redan nu har STR-T möjlighet att söka ur EUs fonder som årligen utdelar ca 30 miljoner SEK.

Litteratur:

Academia Tornedaliensis 1991, nr 1. *Gräns Vad är det? Raja Mikä se (o)on? Ráddji Mii dat lea?* Årsböcker och rapporter. Yearbooks and reports. Luleå Meän Akateemi.

Airila, Martti 1912. Äännehistoriallinen tutkimus Tornion murteesta. *Suomi* 4:12. Helsinki.

Bergdahl, Hugo 1992/93: *Kr 236*. Motion: Radiosändningar på Tornedalsfinska.

Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Björkquist, Lars-Magnus & Henrysson, Sten 1963. *Standardprovsresultat för tvåspråkiga elever i norra Sverige*. Rapport nr 6 från Pedagogisk-psykologiska institutionen Lärarhögskolan i Stockholm. Stockholm.

Bohlin, Sinikka & Vallius, Paavo 1994/95: *Ub5*. Motion: med anledning av skr 1994/95:1 Finska språkets ställning i Sverige.

Boyd, Sally 1985. *Language Survival*. A study of language contact, language shift and language choice in Sweden. Department of Linguistics. University of Göteborg. Göteborg.

Carlgren, Andreas, Wilén, Marie & Egervärn, Erik, Arthur. 1994/95: *Ub6*. Motion: med anledning av skr 1994/94:1 Finska språkets ställning i Sverige. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

CE 1994. *The Council of Europe and Minorities*. Strasbourg.

Cullblom, Ester 1978. *Grundskoleelevers attityder till kamrater med tal som bedömningsgrund*. Specialarbete för C:1. Pedagogiska institutionen Umeå Universitet. (Opublicerat.)

Cullblom, Ester 1992. *Självuppfattning relaterad till minoritetstillhörighet*. Studie i Tornedalen och Malmfälten. (Licentiatavhandling.) Luleå

EC-document 1986. *Linguistic minorities in countries belonging to the european community*. Commission of the european communities. Luxembourg.

Davidson, Inger 1994/95: *Ub4*. Motion: med anledning av skrivelse 1994/95:1 Finska språkets ställning i Sverige. Riksdagsbiblioteket. Stockholm

DS 1994:97. *Finska i Sverige. Ett inhemskt språk/ Suomen kieli. Kotimainen kieli*. Utbildningsdepartementets utredning.

Edwards, John & Giles, Howard 1984. Applications of the Social Psychology of Language: Sociolinguistic and Education. I Trudgill, Peter (ed.) *Applied Sociolinguistics*. Pp 119-158. London: Academic Press Inc.

Euro Charter = *European Charter for Regional or Minority Languages*. European Treaty Series/ 148. Council of Europe.

Europarådet. The situation of regional or minority languages in Europe. Contributions submitted by national delegations. Document prepared in the framework of the ad hoc Committee of experts on regional or minority languages in Europe (CAHLR).

FIS = *Finska språkets ställning i Sverige*. 1993. Statens Invandrarverk. Stockholm.

Flytt NB 1990 = *Flyttningar till, från och inom Norrbotten län*. Länsstyrelsen i Norrbottens län. Rapportserie nummer 5/1990. Luleå

FNB 1994 = *Fakta om Norrbotten*. Länsstyrelsen i Norrbottens län. Luleå

FC 1994 = *Framework Convention for the protection of minorities and explanatory report*. H (94) 10. Strasbourg, November 1994. Council of Europe.

Gal, Susan 1979. *Language shift. Social Determinants of Linguistic Change in Bilingual Austria*. New York: Academic Press.

Gee, James, Paul 1992. *The Social Mind. Language, Ideology, and Social Practice*. Series in Language and Ideology. Bergin & Garvey.

Giles, Howard & Powesland, Peter F (eds.) 1977. *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. European monographs in social psychology 13. England.

Giles, Howard & Coupland, Nikolas 1991. *Language: Contexts and Consequences*. Open University Press.

Grillo, R. D. 1989. *Dominant Languages*. Cambridge: University Press.

Groth, Östen 1984. *Ur Norrbottens historia*. Norrbotten 1. Luleå

Gröndahl, Aulis 1991. *Publiken till finskspråkiga radio- och tevesändningar i Norrbotten våren 1991*. Radio Norrbotten. Luleå Stockholm. (Ej publicerad rapport.)

Haavio-Mannila, Elina 1969. Variations in Family Patterns Across the Finnish-Swedish Border in the North. *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia*. No 133. Helsinki.

Haavio-Mannila, Elina & Suolinna, Kirsti 1967. Rajan vaikutus Tornionlaakson erilaistumiseen. *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia*. No 86. Helsinki.

Hansegård, Nils-Erik 1968. *Tvåspråkighet eller halvspråkighet?* Stockholm: Aldusserien.

Hansegård, Nils-Erik 1990. *Den norrbottensfinska språkfrågan*. En återblick halvspråkighetsdebatten. Uppsala multiethnic papers 9. Uppsala: Centre for Multiethnic Research.

Heikkilä, Sven 1989. Skola och språk i Tornedalen. I *Symposium Lingua - Cultura*, 109-114. Övertorneå

Henrysson, Sten & Ljung, Bengt-Olov 1967. *Tvåspråkigheten i Tornedalen*. En studie av standardprovresultat i årskurserna 3 och 6. Rapport nr 26 från Pedagogisk-psykologiska institutionen. Lärarhögskolan i Stockholm.

Idberger, Gunnar 1989. *Allmänbegåvning inom Milo ÖN 1987 och 1988*. Värnpliktsverket Övre Norrlands Värnpliktskontor. Boden. (Ej publicerad rapport.)

Isaksson, C. & Westerberg, A-C. 1980. *Norrbottensförfattare*. Luleå

Jaakkola, Magdalena 1969. *Kielten erikoistuminen ja sen seuraukset Ruotsin Tornionlaaksossa*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia. N:o 137. Helsinki.

Jaakkola, Magdalena 1973. *Språkgränsen. En studie i tvåspråkighetens sociologi*. Stockholm: Aldusserien.

Johansson, Henning 1985. *Elevernas eller skolans kultur och samhälle?* Sammanfattning av ett projekt i norra Norrbotten. Umeå Pedagogiska institutionen Umeå universitet.

Johansson, Henning 1989. *Andra behöver också sitt*. Intervjuer i tretton kommuner med skolstyrelseordföranden och skolchefer om pedagogisk utvecklingsverksamhet för finskspråkiga elever i Sverige. Högskolan i Luleå

Kenttä, Mattias & Wandé, Erling (eds.) 1992. *Meän kielen sanakirja*. Aapua: Kaamos förlaaki.

Kenttä, Matti & Weinz, Erik 1968. *Lärarytbildningen och den finsktalande befolkningen i Norrbotten*. LUR 13. Luleå

Kulturutskottets betänkande KrU 1987/88:4, 1989/90:KrU8, 1990/91:KrU3, 1991/92:KrU8, 1992/93:KrU3, 1993/94:KrU6. Toredalsfrågor. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Kulturutskottets betänkande 1993/94:KrU19. Allmän kulturverksamhet. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Lehtisalo, Arja 1967. Suomalaisten ja ruotsalaisten välisestä vuorovaikutuksesta Tornionlaaksossa. *Sosiologian laudaturtutkielma*. Turun yliopisto.

Lestander, Paul 1986/87. *Kr 204*. Motion: Toredalingarnas språkliga och kulturella intressen. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Loman, Bengt 1974 (ed.). *Språk och samhälle 2*. Språket i Toredalen. Lund.

Lundberg, Per & Löfgren, Horst 1984. *Utvärdering av profileringsåtgärder vid Högskolan i Luleå* Luleå Lärarhögskola. Luleå (Ej publicerad rapport.)

Länst 1993 = *Påtal om kvinnor och män i Norrbotten*. SCB. Norrbottenskansliet. Länsstyrelsen i Luleå

Myntti, Kristian 1990. Sverigefinnarnas folkrättsliga ställning. *Oikeus* 2/1990:78-91. Helsinki.

Nordkalotteman 1980-1988. Länskolnämnden i Luleå Kalle Pekkari (ed.). Luleå

Nordkalotten befolkning och näringsliv. Nordkalottkommitténs publikationsserie 13. Luleå

Paunonen, Heikki 1994. Kielen normit ja kielen ohjailun normit. I *Tiede ja Edistys*. Nr 1:17-28. Helsinki.

Perridon, Harry 1994. Språkpolitik och språkutveckling. Språkbytet i svenska Toredalen. I Kotsinas, U-B & Helgander, J (eds.) *Dialektkontakt, språkkontakt och språkförändring i Norden*, 107-116. MINS 40. Stockholms universitet: Institutionen för nordiska språk.

Poromaa, Bruno m. fl. 1984/85: 1305. Motion: Inrättande vid arkivet i Umeå av en tjänst som arkivarie med inriktning på finska språket. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Poromaa, Bruno 1986/87: *Kr 224*. Motion: Toredalsfinskans bevarande.

- Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno 1988/89: *Kr 278*. Motion: Tornedalskulturen. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno 1989/90: *Kr 289*. Motion: De finskspråkiga tornedalsborna, m. m. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno 1989/90: *Kr 331*. Motion: Lokalradion i Norrbotten. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno 1990/91: *Kr 319*. Motion: Tornedalskulturen. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno 1991/92 *Kr 236*. Motion: Stöd åt Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Poromaa, Bruno & Hedkvist Petersen, Ewa 1992/93: *Kr 235*. Motion: Tornedalens framtid. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Prog 1984 = *Prognoser för sysselsättning och folkmängd 1990*. Norrbottens län. Rapportserie nummer 10. 1984. Lule: Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Prop 1975:26*. Regeringens proposition om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Prop 1984/85:141*. Regeringens proposition om litteratur och folkbibliotek. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Prop 1985/86:98*. Regeringens proposition om invandrarpolitiken. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Rskr 1994/95:1*. Regeringens skrivelse: Finska språkets ställning i Sverige. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.
- Rulander, Liisa 1991/92: *Ub280*. Motion: Finska språket i Sverige. Riksdagsbiblioteket. Stockholm
- Rönmark, Walter & Wikström, Joel 1980. *Tvåspråkighet i Tornedalen*. Umeå universitet: Pedagogiska institutionen.
- Sandström, Raija 1991. Om försvenskningen av efternamnen i Pajalatrakten. *Fenno-Ugrica Suecana* 10, 107-156. Stockholm.
- SCB 1988, 1991, 1992, 1994. *Statistics of Educational System*. Utbildningsstatistik för 1987/88, 1990/91. Sveriges officiella statistik. Statistiska centralbyrån. Stockholm.
- Slunga, Nils 1965. *Staten och den finskspråkiga befolkningen i Norrbotten*. Tornedalica 3. Luleå
- Slunga, Nils & Heikkilä, Sven 1989. *Hemspråksundervisningen i Norrbotten*. Rapport från Länsstyrelsen i Norrbottens län. Utbildningsenheten. Luleå

SOU 1921. *Betänkande och förslag rörande folkskoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län*. Avg. den 25/11 1921. Stockholm.

SOU 1958:22 = Statens offentliga utredningar. *Tornedalsutredningen*. Första delen. Grundläggande undersökningar av Länsstyrelsen i Norrbottens län. Socialdepartementet. Stockholm.

SOU 1960:37 = Statens offentliga utredningar. *Tornedalsutredningen*. Andra delen. Förslag till åtgärder för näringslivets utveckling. Betänkande avgivet av Länsstyrelsen i Norrbottens län. Socialdepartementet. Stockholm.

SOU 1972:66. *Ny kulturpolitik*. Stockholm.

SOU 1974:69. *Invandrarutredningen 3*. Invandrarna och minoriteterna. Huvudbetänkande av invandrarutredningen. Arbetsmarknadsdepartementet. Stockholm.

SOU 1974:70. *Invandrarutredningen 4*. Bilagedel till huvudbetänkandet. Arbetsmarknadsdepartementet. Stockholm.

SOU 1983:57. *Olika ursprung. Gemenskap i Sverige. Utbildning för språklig och kulturell mångfald*. Huvudbetänkande av språk- och kulturarvsutredningen. Utbildningsdepartementet. Stockholm.

SOU 1990:84. *Språkbyte och språkbevarande. Underlagsrapport utgiven av samerättsutredningen*. Hyltenstam, K. & Stroud, C. Justitiedepartementet. Stockholm.

SOU 1990:91. *Samerätt och samiskt språk. Slutbetänkande av samerättsutredningen*. Justitiedepartementet. Stockholm.

SOU 1990:103. *Turism i Norrbotten*. Att utveckla affärs- och privatresandet i länet. Industridepartementet. Stockholm.

Spiliopoulou, Athanasia 1995. De nordiska ländernas behandling av den europeiska språkstadgan. *Minoritetsspråk i Norden*. En rapport från seminariet Tala eller tiga i Norden. Mariehamn, 28-41. Mariehamn.

Suolinna, Kirsti 1969. Yhteiskunnan ja uskonnollisten liikkeitten suhteista. *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia*. No 119. Helsinki.

Tammenoksa, Erkki m. fl. 1990/91: U508. Motion: Finska som ett nordiskt minoritetsspråk. Riksdagsbiblioteket. Stockholm.

Tenerz, Hugo 1963. *Folkupplysningsarbetet i Norrbottens finnbygd under förra hälften av 1900-talet jämte språkdebatten*. Stockholm.

Tornedalens historia I-II. 1991 Del 1: Från istid till 1600-talet. Del 2: Från 1600-talet till 1809/
Tornionlaakson historia I. 1993 Jääkaudelta 1600-luvulle. Tornedalskommunernas historiebokskommitté. Haparanda och Torneå Haparanda.

Wande, Erling 1982. Tornedalsfinskan och dess särdrag. I *Finska språket i Sverige. Finska språket i Tornedalen*, 40—73. Stockholm: Föreningen Norden, Kulturfonden för Sverige och Finland och Finn-Kirja.

Wande, Erling 1984a. Two Finnish Minorities in Sweden. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. Second International Conference on Minority Languages, 5:225-242. England: Clevedon.

Wande, Erling 1984b. Finskunnigheten och valet av frivillig finska bland gymnasister vid läroverket i Haparanda enligt skolkatalogerna 1938-1984. *Fenno-Ugrica Suecana*, 165-208. Uppsala.

Wande, Erling & Winsa, Birger u. utg. Attitudes to Tornedal Finnish. Paper presented at the *International conference on maintenance and loss of minority languages* 1-4 september 1992. Holland.

Winsa, Birger 1991b. *Östligt eller västligt? Det äldsta ordförrådet i gällivarefinskan och tornedalsfinskan*. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studia Fennica Stockholmiensia 2. Stockholm: Department of Finnish, Stockholm University.

Winsa, Birger 1992. *Jellivaaran suomen sanakirja*. Aapua: Kaamos.

Winsa, Birger 1993. Tornionlaakson kaksikielisyydestä - Täällä blandathan sprookit. *Virittäjä*. nr 1, 3-33.

Winsa, Birger 1993b. Murtheet on Jumalan luomia - kirjakielet on viishoitten herroitten tekemiä. *Virittäjä* nr 3.

Winsa, Birger (u utg). *From Dialect to Revitalized language. - Linguistic Attitudes in the Swedish Torne Valley* -. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature. Stockholm: Department of Finnish, Stockholm University.

[Upp](#)